

กิเลสทำลายตน

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๖

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เฮ้อ.. ตั้งใจฟังธรรม สบายเลย นั่งธรรมดา ฟังเสียงนั้นเรากำหนดไว้เฉยๆ กำหนดไว้กับตัวเรา แล้วเสียงนั้นจะเข้ามาหาใจเราเอง ถ้าเรากำหนดออกไปมันจะไปรับรู้ ตั้งใจ..

สิ่งต่างๆ ใน โลกนี้มันก็เป็นเครื่องอยู่อาศัย โลกนี้เป็นอย่างนี้โดยดั้งเดิม เราจะเกิดมาหรือไม่เกิดมา สิ่งนี้มีอยู่แล้ว แล้วเราก็คงเกิดมาสภาพเป็นแบบนี้ตลอดไป ถ้าไม่มีกรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะไม่มีใครรู้เรื่องสิ่งนี้เลย เพราะสรรพสิ่งนี้เป็นธรรมชาติ ธรรมชาติส่วนหนึ่ง โลกเขามีอยู่นี้เป็นธรรมชาติ เราก็เป็นธรรมชาติส่วนหนึ่ง ชีวิตนี้การเกิด การตาย สภาพแบบนี้เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง

วิทยาศาสตร์ค้นคว้าขนาดไหนก็ค้นคว้าการเกิด การตาย ค้นคว้าเรื่องชีวิตเห็นใหม่ พยายามจะเข้าใจเรื่องชีวิต แต่เขาไม่เข้าใจเรื่องกรรม เขาไม่เข้าใจเรื่องความเป็นไปของสัตว์โลกที่เกิดตาย เกิดตาย ตามวิฎฐะโลกนี้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดขึ้นมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ แล้วออกเที่ยวในสวน เกิดมาก็มีแต่ความสุขความสบาย เพราะพ่อแม่พยายามจะรักษาไว้เพื่อจะให้เป็นกษัตริย์ จะไม่ให้เห็นสิ่งใด เพราะพราหมณ์พยากรณ์เอาไว้ว่า “ถ้าออกบวชจะได้เป็นพระพุทธรเจ้า ถ้าอยู่ใน โลกนี้จะได้เป็นจักรพรรดิ”

พ่อแม่ทุกคนก็อยากจะให้ลูกมีเกียรติ มีความเป็นอยู่ทางสังคมที่เจริญ ความคิดของโลกคิดได้แค่นั้น คิดว่าลูกของเราควรอยู่กับเรา พ่อแม่รักษาไว้ให้มีความสุขนะปราสาท ๓ หลัง อยู่ใน โลก พร้อมที่จะเป็นกษัตริย์ทั้งหมดเลย แต่ด้วยบุญกุศลที่สร้างมา

สิ่งที่สร้างมา สร้างมาเพื่อจะให้ใครสร้างมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปเที่ยว
ในสวน เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย

เห็นคนเกิด เห็นก็แปลกใจ คุณลักษณะเลียงไว้ไม่ให้เห็นว่าคนเกิด เกิดอย่างไร คน
แก่ แก่อย่างไร คนเจ็บ เจ็บอย่างไร ยมทูตมาให้เห็นสภาวะแบบนั้น เจ้าชายสิทธัตถะ
สะท้อนใจมาก สะท้อนใจว่าโลกเป็นแบบนี้ไง ธรรมชาติเป็นแบบนี้ คนเกิด คนแก่ คน
เจ็บ คนตาย แล้วมันสอดคล้องเข้ามาถึงเรา เราก็ต้องเป็นแบบนี้หรือ? ชีวิตของเราก็ต้อง
เป็นแบบนี้ มันก็ต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย ไปตามสภาวะของธรรมชาติอันหนึ่ง

มันสอดคล้อง แต่ความคิดว่ามันต้องมีสิ่งที่ตรงข้าม ถ้ามีเกิด ก็ต้องมีไม่เกิดได้ มี
แก่ มีเจ็บ มีตาย ตายแล้วต้องไม่เกิดอีกเห็นไหม สิ่งนี้มันมีความตรงข้ามได้ สิ่งนี้มีอยู่มัน
ต้องมีสิ่งที่ตรงข้าม เพราะมีสิ่งที่ตรงข้ามถึงได้คิดแสวงหา

“เราจะพ้นทุกข์ได้อย่างไร? เราจะพ้นจากการเกิดได้อย่างไร?”

การเกิดมานี้โดยธรรมชาติ กิเลสมันคุมหัวใจอยู่ กิเลสทำลายตนนะ กิเลสทำลาย
ทุกอย่าง ทำลายเพื่อว่าให้คนอยู่ในสภาวะของธรรมชาติ

เราศึกษาธรรม เราก็ว่าสภาวะนี้ เราเข้าใจตามธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นสิ่งที่มียู่
แล้วโดยดั้งเดิม แต่เราอาศัยสิ่งนี้เป็นวิญญูะ โลกนี้เจริญแล้วเสื่อม สิ่งที่เสื่อมไป เสื่อมไป
ถึงที่สุดแล้ว มันต้องพินกลับมาถึงคราววาระของเขา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็
มาเกิดตอนนี้ เกิดแล้วสภาวะธรรม ธรรมชาติเป็นสภาวะแบบนั้น จะต้องเป็นไปตาม
สภาวะธรรม ถ้าใจแสวงหาธรรมจะเจอสิ่งนี้

ออกประพฤติปฏิบัติ เวลาออกบวชทุกข์มากเพราะอะไร เพราะว่าเกิดมาแล้ว มี
ครอบครัว นางพิมพาเป็นภรรยา แล้วเวลาจะออกบวช ก็มีเกิดบุตร สามณเฑรรพุลเกิดเป็น
บุตรขึ้นมา นี่โชคต้องใจนะ

คนเราเป็นคนดี คนเราหวังความดี คนที่ดีต้องมีความรับผิดชอบมาก สิ่ง
ที่รับผิดชอบ สิ่งนี้มันเป็นภาระรับผิดชอบของเรา เราต้องสละออกไป นี่เรื่องของโลกเห็น
ใหม่ เรื่องของโลก เรื่องของสภาวะธรรมตามธรรมชาติ ต้องให้คนรับผิดชอบ คนทำคุณ
งามความดีถึงจะเป็นคุณงามความดี แล้วคนที่ทิ้งออกไป ทิ้งสิ่งนี้ออกไป ทิ้งภาระอย่างนี้

ออกไป เพื่อจะไปแสวงหาส่วนหนึ่ง แล้วมีความอหังการ ความทุกข์ความยากมันต้องอยู่ในหัวใจแน่นอน

สิ่งที่เราทิ้งมาไว้เบื้องหลัง มันก็เกาะเกี่ยวใจอยู่ตลอด มันเป็นความฝังใจอยู่ แล้วสิ่งที่เราต้องแสวงหาที่ยังไม่มีว่าจะไปได้เมื่อไหร่ ออกศึกษาเล่าเรียนกับผู้ที่เขาออกแสวงหาก่อน มันก็ได้สภาวะความสงบของใจเท่านั้น ความสงบของใจ ใจมันสงบเข้ามาก็ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม เพราะไม่มีใครสร้างบารมีมาเท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะเป็นผู้ที่ตรัสรู้เอง สูดทำแล้ว จะไปประพฤติปฏิบัติทำให้มันเข้มงวดขนาดไหน มันก็ไม่สามารถชำระกิเลสได้ เพราะตามกระแสโลก ความคิดของโลก โลกเป็นแบบนั้น

กิเลสทำลายทุกอย่าง ทำลายแม้แต่ความคิด ความประพฤติปฏิบัติอันนั้น เพราะกิเลสมันก็มีอำนาจอยู่ แต่กิเลสจะไม่สามารถจะทำลายผู้ที่ว่ามีบารมีธรรมใจ เราสร้างสมบารมีธรรมมา เราถึงได้สนใจศึกษาอย่างนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีบารมีธรรมมา ถึงต้องพยายามค้นคว้าด้วยตัวเอง ไม่เชื่อใครอีกแล้ว เราต้องหันกลับมาทำของเราเอง ถึงพ้นออกไปจากกิเลสได้

จากปฐมยาม เริ่มต้นจากความสงบของใจ ตั้งแต่อดอาหารมา ๔๕ วัน แล้วสิ่งนี้มันก็ไม่ถึงที่สุด มันเป็นไปไม่ได้ เพราะว่าอะไร เพราะไม่มีศาสนา เมื่อไม่มีศาสนา มันก็ไม่มีธรรม ไม่มีธรรมก็เป็นความคิดคาดหมายของผู้ที่มีกิเลสเหมือนกัน ก็เป็นการคาดหมายว่า เพราะคนเรากิน คนเราปรนเปรอความสุขให้ตัวเอง มันถึงว่าเป็นไปไม่ได้ ต้องพยายามอดอาหาร อดอาหารอดเฉยๆ อดเพราะว่าไม่มีปัญญา ไม่มีความคิด นั่นเป็นการอดแบบที่ว่าเจ้าชายสิทธัตถะอดมาแล้ว ถึงไม่เป็นประโยชน์

มันเป็นประโยชน์แต่ตรงที่ว่ามันเป็นความเข้มแข็งของใจ ทำให้มีกำลังขึ้นมา แต่ปัญญาไม่เกิด ไม่เป็นประโยชน์หมายถึงว่า มันไม่สามารถชำระกิเลสได้ จนย้อนกลับมาเริ่มฉันอาหารของนางสุชาดา นี้บุญกุศลอันยิ่งใหญ่ของนางสุชาดา สร้างสมมาเพื่อจะถวายทานที่เป็นประโยชน์มาก เพราะฉันข้าวของนางสุชาดาวันนั้น แล้วเริ่มอธิษฐานปฏิบัติไป ปฐมยาม บุปเพณิวาसानุสติญาณ ได้ความรู้ต่างๆ พอจิตมันสงบแล้วมัน

ส่งออก มันรู้ไปว่าชาติก่อนที่จะมาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เกิดเป็นพระเวสสันดร ๑๐ ชาติ แล้วย้อนนับไปอีกมหาคาล ไปจนไม่มีที่สิ้นสุด

จะสาวให้มันสุดก็เข้าใจว่าการสาวไปแล้วมันจะเป็นผลงาน มันก็ไม่ใช่ ไม่ใช่ เพราะอะไร เพราะย้อนกลับมาแล้วเราก้ยังเป็นเราอยู่เหมือนเดิม จนถึงมัชฌิมยาม จตุปปาตญาณ เกิดญาณหยั่งรู้ออกไปข้างนอก หยั่งรู้ว่าสัตว์ตายแล้วไปเกิดที่ไหน สิ่ง ที่ตายแล้วไปเกิดที่ไหน อย่างนี้ก็ไม่ใช่ จนถึงที่สุดมัชฌิมยามถึงออกไป ถึงเกิดญาณหยั่งรู้ ขึ้น อาสวัภยญาณเกิดขึ้น มรรคระรวมตัวใจ นี้สมุจเฉทใจ

สิ่งที่ส่งออกไปมันเป็นอดีต สิ่งทีคาดหมายไปข้างหน้าเป็นอนาคต อดีต-อนาคตนี้ ไม่ใช่การชำระกิเลส ย้อนกลับมาที่หัวใจ อาสวัภยญาณ เกิดขึ้นตรงหัวใจ ตรง “อวิชา ปัจจยา สังขารา” ปัจจยาการส่วนหนึ่ง สิ่งนี้ย้อนกลับมาชำระกิเลสได้ สิ่งทีชำระกิเลส ได้เป็นธรรมอันสูงส่งมาก จากทีว่ามีทุกข์อยู่ตลอดในหัวใจ ทุกข์จะปลดเปลื้องลงจากใจ ดวงนั้น ใจดวงนั้นจะมีความสุข วิมุตติสุขทีโลกนี้เขาไม่เจอกัน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเหมือนไขตัวแรกที่เจาะฟองออกมาจาก อวิชาได้ สิ่งนี้เป็นสิ่งธรรมะอันสูงสุด สูงสุดเพราะสิ่งนี้จะทำให้หัวใจสมความปรารถนา แล้วไม่ตกอยู่ในสิ่งที่ว่ากิเลสจะทำลายสิ่งนี้ได้เลย มีความสุขมากจนแทบว่าจะ ไม่สามารถทีจะสอนใครให้หยั่งรู้สิ่งนี้ได้เลย

แต่เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบารมีมา ทีเพื่อจะรู้สัตว์ชน สัตว์ ถึงวางกรรมมา ถึงเป็นอานาจาสนาของเรา เพราะเราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา สอนให้เราย้อนกลับ สอนให้เราเข้าใจตัวเราเอง เราจะหวังฟังสิ่งใด หวังฟังต่างๆ มันฟัง กันได้ชั่วคราวเท่านั้น

โลกนี้อยู่กันเป็นสมมุติ เป็นวาระชั่วคราวต่างๆ หวังฟังสิ่งนั้นไม่ได้ ถ้าเราพบ พุทธศาสนา แล้วเราอยากจะทำประพฤติกปฏิบัติ อันนี้เป็นผลประโยชน์ เป็นสิ่งทีเป็นสาระ คุณของชีวิต ชีวิตจะมีประโยชน์เพราะว่า เราใช้ชีวิตนี้แสวงหาอริยทรัพย์ภายใน ถ้าเราใช้ ชีวิตนี้แสวงหาทรัพย์ภายนอก ทรัพย์ภายนอกนี้โลกเขาแสวงหากัน พยายามหาทรัพย์ ภายนอก มันถึงไม่มีที่สิ้นสุด มันเป็นการหมุนเวียนไปในวัฏฏะ สิ่งนี้มันต้องหมุนเวียน ไป ถ้าว่าจะไม่เป็ความสำคัญ มันก็เป็นการสำคัญในทางโลกเขา เพื่อเป็นปัจจัย ๔

คนจะร่ำรวยขนาดไหน แต่เวลาใช้สอยก็ใช้สอยในการกินอímท้อง ในการเป็นอยู่ กินอímนอนอูนเท่านั้น สิ่งที่เหลือนั้นเป็นสิ่งที่ส่วนเกิน ส่วนเกินของโลกเขาเป็นแบบนั้น ถ้าเราพยายามแสวงหาของเรา เราก็แสวงหาสิ่งนี้ขึ้นมา แสวงหาของเรา มา ถ้าเราทำ อำนจวาสนามา เราทำสิ่งต่างๆ เราประกอบสิ่งต่างๆ จะประสบความสำเร็จ สิ่งทีประสบความสำเร็จ เป็นความสำเร็จของเรา เราก็มีความสุขของโลกเขา นั่นละกิเลสทำลายตน

ทำลายเพราะ ทำลายโอกาสของเรา เราจะว่าสิ่งนี้เป็นผลประโยชน์ ความคิดตื้นๆ ใจ ความคิดตื้นๆ คือเห็นเฉพาะด้วยสายตา สายตาความรู้สึกรู้สึกของกิเลส รู้สึกกันได้แค่นี้ คนเราเกิดมาแล้วสร้างสมบุญญานิติกรรมมา ทำอะไรทีประสบความสำเร็จ คนนั้นเป็นคนมี บุญ

“บุญ บาป” ทำให้ใจดวงนี้เวียนตายเวียนเกิดตามธรรมชาติของมัน นี่กิเลสทำลายตน ทำลายอย่างนั้น ทำลายให้เราไม่คิดออกแสวงหา ไม่คิดออกหาอริยทรัพย์ภายใน

ถ้าเราไม่แสวงหาอริยทรัพย์ภายใน เราก็ใช้ชีวิตของเราไปวันหนึ่งๆ เท่านั้น แต่ถ้า เราแสวงหาอริยทรัพย์ภายใน ขณะที่เราออกประพฤติปฏิบัติ เราออกบวช ถ้าเราออกบวช บวชมาเพื่ออะไร ก็บวชมาเพื่อจะแสวงหาสิ่งทีว่าเราจะพ้นจากกิเลส คนอยู่ในโลกนะ เขา ต้องใช้เวลาของเขา เขาต้องประกอบสัมมาอาชีพะของเขา เวลาของเขามีน้อย เพราะเรามี ความตั้งใจ เรามีความจริงจังของเรา เราถึงออกประพฤติปฏิบัติ จนกระทั่งออกบวชเป็น พระ

ปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยนี้ฝากไว้กับโลกเขาทั้งหมด สิ่งนั้นเขาแสวงบุญ เขา ต้องการบุญของเขา เขาจะทำบุญกุศลของเขา แล้วผู้ที่ออกประพฤติปฏิบัติ ออกเป็น นักรบนี้ เราเป็นคนทีประพฤติปฏิบัติ เป็นเนื่อนาบุญของโลก ใจของเราเป็นเนื่อนาบุญ ของเราขึ้นมาหรือยัง ถ้าใจของเราเป็นเนื่อนาบุญของโลก บุญกุศลของญาติโยมเขาจะมี มหาศาลเลย แต่ถ้าเรายังอาศัยสิ่งนี้เป็นประโยชน์ เขาก็ได้บุญเหมือนกัน แต่ได้บุญตาม ประสาว่าใจของเราสูงส่งขนาดไหน ใจของเราจะมีคุณงามความดีขนาดไหน ถ้ามีคุณ งามความดีของเราขึ้นมา เราอาศัยสิ่งนั้นเพื่อประพฤติปฏิบัติ

เขาใส่บาตร เขาใส่สิ่งต่างๆ ขึ้นมา เป็นบุญกุศลของเขาแน่นอน แต่แน่นอนของ เรา เราอาศัยสิ่งนั้นดำรงชีวิตแล้ว เราต้องพยายามแสวงหาของเรา ไม่ให้กิเลสทำลายตน

ไง ถ้ากิเลสทำลายตน เราจะนอนใจ สิ่งที่น่าอนใจนั้น กิเลสมันทำลายไปหมด ทำลายถึง การประพฤติปฏิบัติ ทำลายถึงความเป็นจริง ทำลายโอกาสของเราไง

คนเราเกิดมาต้องตายทั้งนั้น อนาคตของเราข้างหน้าต้องดับ สิ่งที่ดี ถ้าเป็น โอกาสของเรา เราประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา เราใช้โอกาส เราจะไม่ทำลายชีวิตของเรา โดยสูญเปล่า ถ้าเราทำลายชีวิตของเราโดยสูญเปล่า เราจะเชื่อกิเลสมันพาไป สิ่งที่ดี กิเลสพาไป มันอยากสะดวก อยากสบาย มันประพฤติปฏิบัติแบบกิเลส ถ้าประพฤติ ปฏิบัติแบบกิเลสมันก็ขาด มันก็หายไป สิ่งที่ดีที่หายไป มันเป็นเรื่องของกิเลสทำลาย ทั้งนั้นเลย มันจะทำลายแม้แต่เราจะประพฤติปฏิบัติ

เจ้าชายสิทธัตถะสร้างบารมีมา ๖ ปีที่ประพฤติปฏิบัติ มีกิเลสทำลายอยู่อย่างนั้น แล้วการประพฤติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอุกฤษฏ์ขนาดไหน จะลำบากลำบากขนาดไหน ไม่มีใครทำเกินเท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถึงสุดท้ายแล้ว ก็ต้องทำลายถึงที่สุดได้

เราก็เหมือนกัน ลูกศิษย์มีครูไง เาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งไว้เป็นครู แล้วเราต้องทำประพฤติปฏิบัติของเราตลอดไป ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเราไป อำนาจ วิชาจะเกิดมาตรงนี้ สิ่งที่ว่าอำนาจของเราเกิดเพราะ เราเชื่อใจ ถ้ามีศรัทธา มีความ เชื่อ

ความเชื่อของเรามันแสวงหาไป เป็นความทุกข์ความยากแน่นอน การประพฤติ ปฏิบัติมันต้องเป็นความทุกข์ความยากอย่างแน่นอน เพราะเป็นงานไง งานเอาชนะตนเอง เวลากิเลสมันเกิดขึ้นมาจากใจ มันคิดของมัน มันปรารถนาของมัน มันต้องหาสิ่งนั้นมา ประสบความพอใจของมัน มันถึงจะสงบตัวลง ผู้ที่ไม่เข้าใจก็วิ่งตามมันไป วิ่งตามสิ่งนี้ ไปตลอดเลย เราต้องดับสิ่งนี้ให้ได้ก่อน ถ้าเราดับสิ่งนี้ให้ได้ กิเลสถึงจะไม่ทำลายในการ ประพฤติปฏิบัติของเรา เราถึงต้องมีความตั้งใจ ตั้งใจจริงๆ

คำบริกรรมของเราต้องเกิดขึ้น เราต้องกำหนดพุทโธ พุทโธขึ้นมา คำบริกรรม ของเราจะเกิดขึ้นมา นี้อาหารใหม่ของใจ ใจมันกินค้นหาความทะยานอยาก มันมีความ ทะยานอยากในหัวใจ แล้วมันก็แสวงหามา เพื่อมัน เพื่อมัน นั่นละกิเลสทำลายตน ทำลาย อย่างนี้ ทำลายจนที่เราเข้าใจว่าเป็นเรา ทุกคนถ้าเข้าใจว่าเราเป็นเรา คิดนะ เราคิดเรา

ปรารถนา เราต้องการสิ่งที่ว่าสมประโยชน์ของเรา เราคิดว่าสิ่งนี้เป็นคุณกับเรา... ไม่เป็นคุณหรือ นี่กิเลสกลัวกรรม

สิ่งที่เป็นกรรม “พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ” กรรมอันนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้แล้ว วางให้เราก้าวเดินตามสภาวะแบบนี้ เราต้องเอาอาหารใหม่เข้าไปให้ใจของเรากิน ถ้าใจของเราได้กินอาหาร อาหารใหม่คือกรรม ถ้ากรรมเรากำหนดขึ้นมาได้ แต่กิเลสมันจะผลัดไสว มันจะไม่ต้องการสิ่งนี้ เพราะว่าสิ่งนี้มันไม่มีรสชาติ แต่ถ้ามันคิดของมัน ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันจะมีรสชาติมาก มีรสชาติตามอำนาจของกิเลส พอมีรสชาติขึ้นมา มันก็แสวงหาสิ่งนั้นขึ้นไป พอมันคิดออกไป มันก็จะมีการกระทำ

การประพฤติปฏิบัติมันต้องมีศีล เกิดศีลขึ้นมา ถ้ามีศีลขึ้นมา ศีลเราบังคับตัวเราเอง นี่เราพอใจเห็นใหม่ ถ้าเป็นฆราวาส ญาติโยม เขามีศีล ๕ ศีล ๑๐ ศีลของเขาไม่ละเอียดเหมือนพระ พื้นฐานของเขาแค่นั้น เขาก็ประพฤติปฏิบัติของเขาได้ แต่ถ้านักบวชของเรา เราบวชออกมา เราอุทิศจิตุดุทธกรรมออกมาเป็นพระโดยสมบูรณ์ ศีล ๒๒๗

ถ้าศีล ๒๒๗ มันกำหนดเข้ามา เราต้องซื่อสัตย์กับเรา ถ้าซื่อสัตย์กับเรา มันจะละเอียดเข้ามา มโนกรรมใจ ความคิดของเรา คิดต่างๆ ออกไป มันคิดแล้วมันแสวงหาสิ่งที่ว่าแสวงหา ถ้ามันผัดศีล นี่ขอบเขตอย่างนั้น

เวลาเขาสร้างเขื่อนเพื่อจะเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ นั้นเพราะเรามีศีล ๒๒๗ มันก็เหมือนเขื่อนกั้นน้ำกั้นไว้ ถ้าเรากั้นน้ำของเราขึ้นมา เราทำสมาธิขึ้นมา เราทำแรงของเราขึ้นมา มันจะเกิดพลังงาน เกิดน้ำนั้นขึ้นมาแล้วเขื่อนเขาจะปล่อยน้ำใช้ออกมา มันจะเป็นประโยชน์ตลอดไป

แต่พวกกฤหัสถ์ญาติโยมเขาไม่สร้างเขื่อนของเขา เขามีเขื่อนของเขาแค่ศีล ๕ ศีล ๑๐ ของเขา เพราะว่าเขาใช้ชีวิตในโลกนี้ มันต้องสังคมไปประสาโลกของเขา มันจะเป็นสภาวะแบบนั้น กติกาของเขาก็น้อย ศีลของเขาก็น้อย เวลาทำสมาธิขึ้นมา ก็สมาธิสั้น แต่ทำไมเขาประพฤติปฏิบัติ เขาถึงได้ผลของเขาละ สิ่งที่เขาปฏิบัติได้ผลของเขา เพราะเขามีความตั้งใจ เขามีความจริงจัง เราต่างหากนอนใจ

ถ้าเรามีเขื่อน เขื่อนของเราใหญ่มาก เราจะเก็บกักน้ำของเราได้มาก ถ้าเราเก็บกักน้ำของเราได้มาก เราต้องพยายามสร้างของเราขึ้นมาให้เกิดสัมมาสมาธิ เขื่อนของเราใหญ่ แต่เราไม่มีน้ำเลย หัวใจเราแห้งผาก เราจะเอาอะไรเป็นเครื่องอยู่ล่ะ มันก็ต้องมีความเร่าร้อนในหัวใจ ถ้ามีความเร่าร้อนในหัวใจ ทุกข์อันนั้นมันก็เกิดกับเรา คนเป็นผู้รู้ นะ “ปัจฉัตตัง”

ทุกข์ก็เป็นปัจฉัตตัง สุขก็เป็นปัจฉัตตัง สิ่งที่เป็นปัจฉัตตังคือมันเป็นความทุกข์อยู่ในหัวใจ แต่ถ้าคนเราทุจริต มันเป็นความทุกข์ในหัวใจ แต่มันเข้าใจว่าเป็นความสุข กิเลสมันทำลายตน มันทำลายตรงนี้ เวลาเราคิดของเราขึ้นมา เราปรารถนาของเราขึ้นมา มันเป็นการทุจริต มันไม่เป็นศีลเป็นธรรมขึ้นมา แต่เราพอใจ เราก็ทำตามอำนาจของกิเลส กิเลสมันก็ยังพองตัว

เขื่อนจะแห้งผาก เขื่อนนั้นจะไม่มีน้ำขึ้นมาเลย ใจนั้นจะแห้งผากไป แล้วเราจะเปิดน้ำของเรา เขื่อนเวลาเขาปล่อยน้ำไปเป็นกาลเป็นเวลาเขาปั่นไฟได้ด้วย เขาให้น้ำนั้นไปใช้กับกิจกรรม ไปทำนาทำไร่ได้ด้วย เพราะมันเป็นประโยชน์ขึ้นมา แต่เวลาเราเปิดเขื่อนของเราขึ้นมา มันมีแต่ลม มันไม่มีน้ำออกมา แล้วมันก็มีความปรารถนา มีความต้องการ ไม่มีสิ่งที่เป็นประโยชน์กับใจขึ้นมา เพราะเราไม่สามารถทำความสงบของใจเราเข้ามาได้

ถ้าเราไม่สามารถทำความสงบของใจของเราเข้ามาได้ เราจะไม่มีน้ำไว้หล่อเลี้ยง เราจะไม่เกิดการกิจกรรม เราจะไม่เกิดพลังงานไฟฟ้าขึ้นมาจากหัวใจของเราเพราะเขื่อนมันปั่นไฟด้วย เพราะเขื่อนนี้มันใช้ประโยชน์กับการกิจกรรมด้วย น้ำอันนั้นถึงเป็นประโยชน์ แล้วเขื่อนของเราถ้าเราทำไม่ดี ศีลของเราไม่บริสุทธิ์ เพราะเราไม่ซื่อสัตย์กับตัวเราเอง เราถึงสะสมสิ่งนั้นไว้เป็นภัยกับตัวเราเอง นี่กิเลสทำลายตน

ทำลายเรานะ ทั้งๆ ที่เราประพฤติปฏิบัติ เราจะทำเป็นจริงเป็นจังของเราขึ้นมา เราถึงไม่สมประโยชน์ ถ้าสมประโยชน์ มีศีลบริสุทธิ์เราทำของเรา ฟ้าร่องฝนมันต้องตก เวลาฟ้าร่องแล้วฝนมันไม่ตก เราทรงศีลทรงวินัยทรงธรรม คิดว่าเรามีวินัยเป็นเครื่องดำเนินของเรา แต่เราทำของเราไม่สมประโยชน์ของเราขึ้นมา แล้วบอกว่า “ธรรมะจะไม่

ให้ผลกับเรา ชรรมะจะไม่ให้ผลกับเรา” เราประพฤติปฏิบัติธรรมแล้วไม่ได้ธรรมขึ้นมา ไม่ได้ธรรมเพราะเราไม่จริง ถ้าเราทำของเราไม่จริง ผลมันก็จะเป็ความไม่จริงของเรา

ถ้าเราทำความจริงของเรา “ชุดงควัตร” ศีล ๒๒๓ แล้วยังมีชุดงควัตรเพื่ออะไร ชุดงควัตร ๑๓ นั้นมือเดียว ใช้ฝ่า ๓ ผืน ใช้ฝ่าบังสกุลเป็นวัตร ถือ ๓ ผืนเป็นวัตร ถือชุดงค์เป็นวัตร สิ่งที่เป็นวัตรเพราะต้องการขัดเกลากิเลส ขัดเกลากิเลสไม่ให้ทำลายตัวเราเอง มันทำลายตั้งแต่หยาบๆ นะ จากที่เริ่มต้นของเรา เราสร้างเข็อน สร้างฝาย ขึ้นมาจะเก็บกักน้ำไว้เป็นประโยชน์กับเรา ถ้าเราทำสมาธิได้ น้ำฝนนั่นจะมี ฝนนั่นตกลงมาจะกักเก็บไว้ในเข็อนของเรา เราจะมีควมร่เม็ยของเราเพราะอะไร เพราะเรามีสมบัติของเรา

สิ่งที่เราเปิดเข็อนออกมา มันจะเป็นพลังงานไฟฟ้า มันจะเป็นการกสิกรรมต่างๆ มันจะได้ประโยชน์จากเรานี้แหละ ได้ประโยชน์จากหัวใจของเรา ธาตุ ๔ มันก็เหมือนกับกสิกรรม ดิน น้ำ ลม ไฟ อยู่ในธาตุ ๔ ของเรา แล้วชั้น ๕ ละ พลังงานของควมรู้สึกเห็นไหม พลังงานไฟฟ้านี้ มันจะชู่เม็ยขึ้นขึ้นมาในหัวใจ เพราะมันเกิดการเคลื่อนไหว มันเกิดการวิปัสสนา มันเกิดการจับต้องสิ่งต่างๆ จับต้องกายกับใจของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา

เรื่องของโลกเขานะ ความเบียดเบียนของโลก ความต่างๆ ของโลก กระแสของกรรมมันมีมาโดยธรรมชาติของเขา สิ่งทีเบียดเบียนกันมา สิ่งทีทำลายกันมา สิ่งทีทิ่มต่ากันมาทางโลกเขา นี้โลกธรรม ๘ สิ่งนั้นมีอยู่โดยดั้งเดิม ถ้าเราไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้น ใจเราส่งออก ถ้าใจเราส่งออก ไปยึดมันถึมันสิ่งนั้น ว่าสภาวะที่เรารู้เป็นธรรม เป็นธรรม จะเป็นการเผาผลนตัวเองนะ เราจะไม่รู้ว่านี้กิเลสมันทำลายเรา ทำลายแบบหยาบๆ ให้เราไปยึดมันนะ ยึดควมเห็นของเขา เขาก็เห็นตามกระแสโลกของเขา โดยธรรมชาติของเขา

ควมเห็นของปุถุชนเป็นสภาวะแบบนั้น ควมเห็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ทีสิ้นกิเลสแล้ว วางธรรมไว้ใ้ใจ วางธรรมไว้ให้เราก้าวเดิน “ศีล สมาธิ ปัญญา” งานของนักรบ งานของผู็ทีจะประพฤติปฏิบัติ งานทีจะเอาหัวใจของเราพันออกไปจากกิเลส ถ้าหัวใจเราพันออกไปจากกิเลส เราต้องเดินตามกระแสธรรม สิ่งทีกระแสธรรมคือย้อนกลับมา ทำงานในหัวใจของเรา งานภายนอก งานของโลกเขา มันเกาะเกี่ยวโดยธรรมชาติของมัน ใจนี้มันเกาะเกี่ยวสิ่งนั้นเข้าไป มันถึงได้รับรู้สิ่งนั้น แล้วยึดสิ่งนั้นว่เป็นควมรู้ของมัน

เวลาจุดธูปเข้าไปในป่า อยู่ในป่าในเขา จะเห็นสภาวะของสัตว์มันก็กลัว เห็นเสือ มันก็กลัว อยู่กับเสือมันก็กลัว อยู่กับอะไรทั้งคืนมันก็กลัว สิ่งทีกลัวมันยึดมันถือมันสิ่ง นั้น มันสร้างภาพใจ เวลาเกิดขึ้นมาเสือจะมาหรือไม่ มันยังไม่รู้เลย แต่มันก็ว่าเสือจะมาสภาวะแบบนั้น เสือยืนอยู่ตรงนั้น มันสร้างภาพหลอกขึ้นมา เวลาเราพ้นออกมาจาก โลก เวลาเราคลุกคลีกัน เราอยู่ใน โลก มัน ยึดออกไปข้างนอก ยึดสิ่งนั้นเหมือนกัน เวลา เราเข้าป่าไม่มีสิ่งใด มันก็สร้างภาพหลอกตัวมันเอง มันเกิดขึ้นมาจากกิเลสทั้งนั้น

กิเลสในหัวใจของเรา เราประพฤติปฏิบัติเพื่อจะทำลายมัน มันกลับทำลายเรา ให้ เราล้มลุกคลุกคลาน ให้เราไม่มีพลังงานในหัวใจ ถ้าในหัวใจของเราไม่มีพลังงาน มันก็ ร้อนผากอยู่อย่างนั้น เราต้องพยายามสะสมของเราขึ้นมา คำบริกรรมนี้สำคัญมาก สำคัญ ว่าเราเดินพุทโธ อย่างนั้นนะ พุทโธไป ถ้ามันเป็นไปไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าสอนทำไม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ทำไม กำหนดคำบริกรรมนี้ “พุทธานุสสติ” ครูบาอาจารย์บอกเห็นไหม

“กำหนดพุทโธคำเดียวสะเทือนไป ๓ โลกธาตุ” เพราะอะไร พุทโธะไร “ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน” มันรู้ไปในกระแสของโลก เพราะผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ใจดวงนี้มันจะรู้ไปหมด รู้เรื่องของวิญญู เพราะใจดวงนี้เคยเกิดเคยตาย มันถึงสะเทือนไป สะเทือน ๓ โลกธาตุ เพราะมันสะเทือนหัวใจ แต่เรามันหยาบ

เวลานึกพุทโธ นึกคำสองคำมันก็หายไป แล้วตั้งขึ้นมาใหม่ สติขึ้นมาใหม่ มันถึง ต้องมีสติขึ้นมา พยายามตั้งของเราขึ้นมา ตั้งให้เกิดพุทโธให้สืบทอดได้ สืบทอดเข้าไปเพราะ ความรู้สึกมันมี ใจของเรารู้สึกอยู่ แล้วก็ไม่มีสติสัมปชัญญะควบคุมมัน มันก็ไหลไปตาม อำนาจ สร้างภาพขึ้นมาหลอก หลอกว่าที่นั่นมีเสือ ที่นั่นมีผี แล้วเราก็กลัวของเราเอง มัน จุกไฟเผาตัวมันเองนะ ร้อนกับตัวมันเอง แล้วก็ตื่นกลัว

แต่ถ้ามันตื่นกลัว ถ้ามีสติ มันจะกลับมาคำบริกรรมพุทโธ ถ้าเรากลัว สิ่งนั้นเรา กลัวอะไร ถ้ามันกลัวมันหาที่พึ่ง หาที่พึ่งแล้วย้อนกลับมาหาใจ กำหนดพุทโธ พุทโธ พุท โธ เข้ามาด้วยกลัวใจ แล้วไม่มีที่พึ่งแล้วสลัดขึ้นมา เวลาเข้าป่าเป็นแบบนั้น นี้จุดควัด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ให้เราเดิน เดินขึ้นมาเพื่อจะค้นคว้าหาใจ จุดคงที่ไหนก็แล้วแต่ มันก็ต้องค้นหาตนเอง สิ่งที่ค้นหาตนเองขึ้นมา เพื่อจะยกขึ้น

วิปัสสนา ถ้าเกิดการวิปัสสนา เกิดการใคร่ครวญขึ้นมา นี่คือปัญญาญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ปัญญาอันนี้เกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาเพื่อจะชำระ เพื่อจะทำลายกิเลส ถ้าธรรมเกิดขึ้นมาในหัวใจ กิเลสมันเริ่มจะสงบตัวลง กิเลสถ้าไม่มีคำบริกรรม ไม่ใช่ปัญญาใคร่ครวญเข้าไป มันจะมีอำนาจมาก มันจะมีอำนาจในหัวใจของเรา แล้วทำให้หัวใจของเราคิดค้นออกไป ตามอำนาจของกิเลส มันจะคิดค้นนะ ปัญญามากขนาดไหน การศึกษาเล่าเรียนขึ้นมา กิเลสพาใช้ทั้งนั้น

ปัญญาทางโลก ปัญญาที่จะเอาชนะคะคานกัน ไม่เป็นประโยชน์หรอก เพราะอะไร มันสร้างเวรสร้างกรรมมาทั้งนั้น ถ้าเราชนะคะคานเขา เราชนะเขา นี่มันชนะขึ้นมา เห็นไหม พอชนะขึ้นมามันก็มีการพองตัว มันจงหองพองขนในหัวใจนั้น หัวใจนั้นจงหองพองขน แล้วเราก็สร้างกรรมตลอดไป มันจะสร้างกรรมนะ ผู้ที่แพ้มันต้องมีความเสียใจ มีความน้อยใจ โดยธรรมดาเลย ปัญญาอย่างนี้ คือปัญญาเราใช้กัน กิเลสพาใช้

ถ้ากิเลสพาใช้ปัญญาอย่างนี้ มันจะไม่เป็นประโยชน์กับตัวเอง แต่ถ้าเราต้องทำความสงบเห็นไหม สิ่งนี้จะต้องทำให้สงบตัวได้ ผู้ที่มีปัญญามาก ผู้ที่มีปัญญาใคร่ครวญมาก กำหนดคำบริกรรมพุทโธ พุทโธ มันก็จะไม่หลง มันมีความเครียด มันไม่สมความปรารถนา มันถึงต้องใช้ปัญญาอบรมสมาธิใจ ถ้าใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราใช้สติของเราทันปัญญาออกไป ปัญญามันจะคิดไปอย่างไร เราชนะใครก็แล้วแต่ เราก็ต้องตาย จะชนะความตายได้ไหม ไม่มีใครชนะความตายได้เลย

ตั้งแต่เกิดมา ตั้งแต่กษัตริย์ลงมาถึงคนทุกชั้นคนขนาดไหน เกิดมาก็ต้องตาย ทุกคนเกิดมาแล้วต้องตาย แล้วตกอยู่ในอำนาจของกิเลสทั้งหมด กิเลสมันปิดตาเราไว้นะ ว่าใช้ปัญญาอย่างนี้จะ เป็นประโยชน์ แล้วเราก็เพลินกับมัน เพลินกับความคิดอย่างนี้ ใช้ปัญญาอย่างนี้ออกไป เพลินออกไปตลอด มันก็เป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้นเลย

มันทำลายตั้งแต่การประพฤติปฏิบัติ ถ้ามันทำลายอย่างนี้ ธรรม-สภาวะธรรมไม่เกิด ถ้าเราใช้ปัญญาใคร่ครวญไป เห็นสภาวะธรรม คิดขนาดไหน มันคิดไปถึงที่สุดแล้ว มันก็หยุดของมัน เราชนะขาดขนาดไหน เราจะชนะตลอดไปไหม เราไม่สามารถชนะ

ความแก่ เราไม่สามารถชนะความตาย เราไม่สามารถได้ ความเจ็บปวดของเราร่างกาย เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยนะ เราถ้าอยู่ต่อไปมันเป็นเรื่องรางของโลก

เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา เราชนะมัน ได้ไหม ถ้าเรามีหลักของใจ เราพยายามตั้งสติ เราใช้คำบริกรรม นีธรรม โอสถ มันปล่อยวางได้จริงๆ โรคภัยไข้เจ็บจะหายได้ ถ้าเรามีหลักใจ ถ้าเราไม่มีหลักใจ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา เราจะวิตกทุกข์ร้อน ไปกับมัน กายก็ป่วย ใจก็ป่วย เพราะใจวิตกทุกข์ร้อน สิ่งที่เกิด กายก็ป่วย ใจก็ป่วย ความเจ็บไข้ นั้นก็จะรุนแรงขึ้นไป ๒ ชั้น ๓ ชั้น โหมกระหน่ำกันเข้าไป แต่ถ้าเราเจ็บไข้ได้ป่วย ใจเรามีหลัก กลับมาทำความสงบของใจ

เวลาใช้ความสงบเข้ามา เวลาจิตมันสงบขึ้นมา ไข้มันจะหายไป มันเป็นไปโดยที่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติทำมา ครูบาอาจารย์อยู่ในป่าในเขา เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่ต้องไปหาหมอ ไม่ต้องไปหาใคร คั่นคว่ำหาดวงใจ คั่นคว่ำหาธรรม เกิดธรรมขึ้นมา ธรรมโอสถจะเกิดขึ้นมาจากใจ แล้วจะรักษาสิ่งนี้หาย หายโดยที่หลักใจของเรา ถ้าไม่หายก็ตาย

สิ่งที่ไม่หายก็ตาย สละตายขึ้นไปแล้ว ถึงที่สุดก็ตาย ปล่อยให้มันตายไปเลย มันจะไม่ตาย มันหายโดยธรรมชาติของมัน เพราะเรามีหัวใจ เรา มีความคิดค้นขึ้นมา ถ้ามันไม่หาย เราก็อธิษฐานเข้าไปในร่างกายของเรา ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ มันเป็นที่อยู่ของความเจ็บไข้ได้ป่วย สิ่งนี้มันอยู่ที่ตรงไหน มันไม่มีหอรอก มันอาศัยกันชั่วคราวชั่วคราว

เวลาธรรมมันชำแรกเข้าไปในสภาวะของธาตุ ๔ ในความเจ็บไข้ได้ป่วย มันก็ปล่อย ถ้ามันชำแรกเข้าไปในเวทนา เจ็บไข้ได้ป่วย ทุกข์ยากแค้นไหน มันก็ปล่อย พอมันปล่อย พอปล่อยขึ้นมาโรคภัยนี้ พร้อมกับใจมันปล่อยขึ้นมา มีความสงบเข้ามาพร้อมกับสิ่งนั้นหายไป สิ่งนี้หายไป หายหมดเห็นใหม่ เจ็บไข้ได้ป่วยเราหายได้ แต่กิเลสในหัวใจ มันไม่หาย สงบเข้ามาขนาดไหน กิเลสมันก็จะละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป สิ่งทีละเอียด ใจ มันปกป้องไว้แล้วมันทำลายความหยิ่ง เพราะเราไม่เห็นธาตุ ๔ เราไม่เห็นขันธ ๕

ถ้าเราไม่เห็นธาตุ ๔ ไม่เห็นขันธ ๕ เราก็ไม่เห็นหน้ากิเลส ถ้าเราไม่เห็นหน้ากิเลส เราก็ไม่สามารถชำระกิเลส เราทำความสงบของใจเข้ามาได้ น้ำเราเต็มเขื่อนเลย เวลาน้ำเราเต็มเขื่อน ถ้าเราไม่รู้จักใช้มัน เคี้ยวมันก็เสื่อมไป ความสงบของใจ ใจเราสงบขนาดไหน เห็นไหมน้ำในเขื่อนมันระเหยไปได้ มันระเหยไปถ้าเราเก็บกักไว้ เราใช้ไม่เป็น มัน

กระเหยไปโดยธรรมชาติของมัน แล้วเราเปิดออกมา เราเปิดไม่เป็น มันก็ไหลออกไปตามธรรมชาติของมัน

จิตก็เหมือนกัน ถ้าเราสะสมขึ้นมาขนาดไหน เราสร้างได้ เราทำของเราขึ้นมาได้ ปัญญามันต้องเกิดด้วย เราก็มีปัญหาไง เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรื่องปัญญา ความดำริชอบ เราต้องดำริเข้ามาเพื่อค้นคว้าหากาย หาเวทนา หาจิต หาธรรม สิ่งนี้มันเป็นสติปัญญา ๔ ถ้าจิตเราสงบขึ้นมา เราสร้างสมาธิขึ้นมา เราฝึกฝนขึ้นมา เราทำให้เป็นนะ พอเราทำเป็น ก็เหมือนเราปล่อยน้ำออกมาจากเขื่อน เครื่องกำเนิดไฟฟ้าก็จะหมุนของมันไป ชั้น ๕ มันหมุนเป็นธรรมชาติของมัน

เวลาความคิดของเราเกิดขึ้นมา นั่นนะ ชั้นมันหมุนออกไปแล้ว มันคิดออกไป มันถึงออกมาเป็นอารมณ์ความรู้สึก ปัญญาของเราต้องย้อนกลับ ใจ ย้อนกลับเห็นความคิด มันยึดสิ่งใด เวลามันทุกข์ขึ้นมา “ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ แล้วทุกข์ต้องดับไป” สิ่งนี้มันเป็นไตรลักษณ์โดยธรรมชาติของมัน ถ้าทุกข์มันเป็นความจริงนะ ทุกข์มันเป็นวัตถุ มันเหมือนกับร่างกายของเรา เราเดินไปไหนมันก็มีกับเราตลอดไป

เราเคยทุกข์เคยยากสิ่งนั้นมันต้องแนบมาอยู่ในใจของเรา เวลามันทุกข์ขึ้นมา ใจมันไปยึดมันก็เกิด สิ่งที่ว่าความทุกข์มันเป็นอนัตตา มันหายไปแล้ว เวลาไปคิดขึ้นมา มันก็มีอีก มันมีอยู่ในใจ เพราะใจมันโง่โง่ ใจมันไม่เข้าใจ ทั่วๆ ที่มันมีเครื่องมือพร้อมนะ มันทำความสงบของใจขึ้นมา มันสงบแล้วนะ มันควรจะเป็นประโยชน์กับมัน ถ้าเราไม่เข้าใจ เราจะติดใจ ติดในความสงบ น้ำเต็มเขื่อนเลยนะ มีความร่มเย็นเป็นสุข มันพอใจกับสิ่งนั้น สิ่งนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับอาฬารดาบส มันก็มีอยู่แล้ว สิ่งนี้มีอยู่แล้วความสงบของใจนี้

ถ้าเราสร้างความสงบของใจเราขึ้นมาได้แล้ว เราต้องพยายามทำความชำนาญของเรา ถ้าเราชำนาญนะ เราพยายามรักษาของเรา มันจะทรงตัวอยู่ได้ พอทรงตัวอยู่ได้บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จิตสงบบ่อยครั้ง บ่อยครั้ง มันจะเป็นสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิ เห็นใหม่ “สัมมาสมาธิ” สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิเราถึงจะควบคุมมันได้ ถ้าเรามีศีล ๒๒๗ โดยสมบูรณ์ เราทำความสงบของใจขึ้นมาโดยสมบูรณ์ มันก็เป็นสัมมาสมาธิ

แต่สมาธิที่เขาสร้างกัน บางทีมันเป็นมิจฉาใจ สิ่งที่เป็นมิจฉาเหมือนมันลอยมา เวลาจิตสงบขึ้นมา แล้วมันก็เสื่อมไป สิ่งที่ยึดมันเสื่อมไป มันควบคุมไม่ได้ ถึงคนเราทำ ความสงบของใจ บางทีไหลไปมันตกวงค์ยังไม่รู้ตัวก็มีนะ เวลามันกำหนดพุทโธ พุทโธเข้ามา พุทโธหาย ความรู้สึกนี้หายหมด จนสู่เป็นวาระหนึ่ง มีความรู้สึกตัวขึ้นมา เหมือนกับคนที่ว่านอนหลับแล้วตื่นขึ้นมา เหมือนอย่างนั้นเลย ถ้าเหมือนอย่างนั้น นั่นล่ะ เป็นภวังค์แน่นอน

สิ่งที่ว่าเป็นสัมมาสมาธิ เวลาจิตสงบเข้า สงบเข้ามา มันจะมีสติตลอด สติสัมปชัญญะจะมีตลอดไป ทุกวินาที ทุกความรู้สึกจิตมันจะสงบเข้ามา มันจะรู้ตัวเข้าไปตลอด มีความรุ่มเย็นไปตลอด นั่นล่ะจิตสงบบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนตั้งมั่นใจ สิ่งนี้ตั้งมั่นขึ้นมาในหัวใจ แต่ถ้ามันสงบขึ้นมา พอเราทำความสงบเข้ามา แล้วเรารักษาไว้ไม่ได้ มันก็เสื่อมไป แล้วเราพยายามตั้งขึ้นมาให้ได้ ถ้าตั้งขึ้นมาให้ได้ ทำสิ่งนี้ ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิ เราก็จะไม่มีปัญญา

สิ่งที่ เป็นปัญญา ปัญญาเกิดขึ้นเห็นใหม่ ภาวนามยปัญญาจะเกิดขึ้นมาเพื่อต่อสู้กับกิเลส กิเลสทำลายการประพฤติปฏิบัติ มันจะทำลายตลอด ไม่ให้เราเจริญก้าวหน้าไปได้ คุณงามความดีของเรา เราคิดว่าเป็นคุณงามความดี แต่มันเป็นคุณงามความดีของกิเลสพาใช้ มันก็เวียนตายเวียนเกิด เวียนตายเวียนเกิดในโลกนี้ บุญกุศลที่เราสร้างสม เราคิดดีใจ นี่คนมีคุณงามความดี คนมีวาสนา สร้างบุญ สร้างกุศลเห็นใหม่ สร้างบุญสร้างกุศลตลอด มันก็เวียนตายเวียนเกิด

แต่ถ้าคนเรานี้เป็นบาปอกุศลในหัวใจ มันมีแต่เบียดเบียนคนอื่น สิ่งนั้นมันยิ่งแล้วไปเลย มันยิ่งสร้างบาปอกุศล มันยิ่งไปตามอำนาจของมัน นี่กิเลสทำให้ติดอย่างนั้น ถ้าปัญญาเราไม่สูงขึ้นมา ถ้าปัญญาเราสูงขึ้นมา มันมีสัมมาสมาธิขึ้นมา แล้วเราเห็นสิ่งที่ว่าแปลกประหลาดมหัศจรรย์

สิ่งที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์คือ ธาตุ ๔ และชั้น ๕ ร่างกายของเราเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์มาก ทางวิทยาศาสตร์บอกเลย ร่างกายของมนุษย์มันเป็นความมหัศจรรย์ เพราะว่ามันเกิดมาจากแม่ เรื่องเซลล์ต่างๆ เรื่องเชื้อโรคต่างๆ เรื่องความเป็นไปของมัน เรื่องของมนุษย์ ทางวิทยาศาสตร์เขายังไม่เข้าใจว่ามันเกิดขึ้นมาได้ยังไง มันตั้งอยู่ได้

อย่างไร แล้วมันแปรสภาพไปอย่างไร จะเหนียวรั้งไว้อีก นี่ความคิดของวิทยาศาสตร์เขาคิดได้อย่างนั้น นั่นมันก็เป็นความแปลกประหลาดของทางวิทยาศาสตร์

เวลาเราประพฤติปฏิบัติ มันเป็นเรื่องเทียบเคียง สิ่งที่เราเทียบเคียงให้มันเป็นปัญญา ถ้าเราคิดทางวิทยาศาสตร์ มันคิดอย่างนั้นขึ้นมา มันจะปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา ให้เห็นสภาวะใจ มันเห็นแล้วมันเข้าใจ มันซึ่งกับสิ่งที่มันคิด มันใช้ปัญญาหมุนเวียนออกไป มันจะปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา จนกว่ามันจะตั้งมันได้เหมือนกัน นี่ทางวิทยาศาสตร์คิดอย่างนั้น

เรื่องราวของมนุษย์มันเป็นความมหัศจรรย์ แต่เวลาจิตมันสงบแล้วมันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม มันจะมหัศจรรย์กว่านั้นมากเลย มหัศจรรย์กว่านั้น เพราะเห็นตามสภาวะของธรรม ธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ก่อนขึ้นมา แล้ววางไว้ให้เราก้าวเดิน เราก็สามารถหยิบจายขึ้นมาคิดขึ้นมาเป็นสมบัติของเรา เราจะเห็นสภาวะของกายที่มันเป็นขึ้นมา จะเป็นอวัยวะสิ่งใดก็ได้ เห็นกายทั้งกายก็ได้ ตั้งขึ้นมาแล้วมันจะอึด มันจะขึ้นอีกขนาดไหน คุณมันสิ ว่าคุณเป็นไปสภาวะแบบนั้น สภาวะที่เราเห็นตามความเป็นจริง เห็นตั้งแต่มีชีวิตอยู่นะ

คนเราตายไปแล้ว ร่างกายถึงจะเป็นแบบนั้น แต่เราไม่เห็น เวลาทางวิทยาศาสตร์เขาพิสูจน์กัน เขาก็พยายามพิสูจน์ในห้องทดลอง เขาก็เห็นสภาวะแบบนั้น แต่ปัญญาเราเวลาเกิดขึ้นมา มันจะเห็นภาพขึ้นมาจากภายใน มันจะตั้งสภาวะแบบนั้น เห็นแล้วมันจะสลัดสังเวชเพราะอะไร เพราะมันสะท้อนถึงใจใจ ใจมันสะท้อนสิ่งนี้มาก สะท้อนว่าสิ่งนี้มันสภาวะความเป็นจริง มันเป็นธรรม

แต่ของเรา ของเราคือของกิเลสที่มันยึดมั่นว่าสรรพสิ่งนี้เป็นเรา เป็นเราเห็นไหม ร่างกายนี้ก็เป็นเรา ของนี้ก็เป็นเรา สมบัติที่เราหาได้ก็เป็นของเรา แต่มันพลัดพรากไปทั้งหมด สิ่งที่พลัดพรากเพราะมันไม่เป็นของเรา ถ้าใจเรามีบุญกุศล ใจเราเป็นบุญ เราใช้สมบัติสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ มันก็จะไปเป็นประโยชน์ แต่เวลาเราตายไป สมบัติสิ่งนั้นมันก็เป็นสมบัติโลก มันเป็นสมบัติกลางใจ สิ่งนี้ใครมีปัญญาก็ค้นคว้าก็หาได้ทั้งนั้น ถ้าใครไม่มีปัญญาก็หาไม่ได้

คนทุกข์ คนยากเป็นสภาวะแบบนี้ คนมั่งมีศรีสุขมันก็เป็นสภาวะแบบนี้ แต่คนที่หิวนิวจรกรรมของเราขึ้นมาจากหัวใจสิ เห็นสภาวะตามความเป็นจริงมันจะสลัดมันจะสะเทือนใจมาก สิ่งที่มีมันสะเทือนใจ ใจมันจะเริ่มปล่อยวางสิ่งนี้ ถ้ามันปล่อยวางสิ่งนี้ปัญญามันเกิดขึ้น มันวางสิ่งที่ว่างกายที่เป็นความมหัศจรรย์ แล้วทรัพย์มันจะเกิด เกิดตรงนี้ไง

ทรัพย์ที่เป็นอริยทรัพย์ภายใน อริยทรัพย์ภายในคือปัญญาญาณมันเกิด สิ่งที่เป็นปัญญาญาณมันเกิด มันรื้อคันไถ คันให้ใจ คันออกมาจาก ธาตุ ๔ และขันธ ๕

สิ่งที่เป็นธาตุ ๔ และขันธ ๕ ยึดว่าเป็นเรา “สักกายทิฏฐิ” ทิฏฐิความเห็นผิดของใจ สิ่งนี้มันเห็นผิดมาตลอด ความเห็นผิดมันเป็นจิตใต้สำนึก เวลาเราคิดขึ้นมา ใช้ปัญญาของเราขึ้นมา มันเป็นปัญญาโดยขันธ สิ่งที่เป็นขันธหมุนออกไป มันเป็นปัญญาด้วยกิเลสพาใช้ แต่เวลาธรรมพาใช้ มันจะย้อนกลับเข้ามา จนเข้าไปให้จิตใต้สำนึกมันเห็นความรู้สึกอย่างนี้ แล้วมันสะเทือนใจสิ่งนี้มาก มันจะเริ่มปล่อยวางสิ่งนี้ สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่ว่ามันแปรสภาพ มันไม่ใช่ของเราโดยธรรมชาติของมัน เห็นเป็นปัจจุบันธรรมไป

สิ่งที่เป็นปัจจุบันธรรมเกิดขึ้นมาจากภายใน ปัญญามันเกิด เกิดอย่างนี้ หมุนออกไป หมุนออกไป พอมันปล่อย มันปล่อยวาง อย่าเพลินนะ นี่กิเลสทำลายตน ทำลายสิ่งที่ว่ามันจะเกิดเป็นอริยทรัพย์ ถ้าเราใคร่ครวญบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนสอนจิต จนมันเห็นตามความเป็นจริง มันจะปล่อยสิ่งนี้ขาดออกไป ถ้าสิ่งนี้ขาดออกไป อริยทรัพย์ภายในเกิดขึ้นเป็นผลจริงๆ เป็นบุคคลที่ ๒ ในบุคคล ๘ จำพวก เกิดขึ้นมาจากใจ

แต่ถ้าเราพิจารณาของเรา กิเลสมันทำลายตน ทำลายผลงานของเราไป เวลามันปล่อยวางขึ้นมา เราก็เข้าใจ มันก็ว่างมาก มีความสุขมาก เข้าใจว่าอันนี้เป็นผล นั่นละมันทำลายงานข้างหน้า เราจะคิดสิ่งนี้ พอใจกับสิ่งนี้ เราจะนอนจมกับสิ่งนี้ แล้วมันจะเสื่อมสภาวะ จิตนี้มันไม่ถึงที่สุด อริยทรัพย์นี้ยังไม่สมบูรณ์ เป็นอกุปปธรรม มันเสื่อมสภาวะสิ่งนี้ได้ ถ้ามันเสื่อมสภาวะสิ่งนี้ออกไป พอมันเสื่อมไปแล้ว มันก็ถอยกรูดๆ ไป แล้วกิเลสมันจะพองตัวขึ้นมาใหญ่มาก จะประพฤติปฏิบัติอีกขึ้นมาให้จิตมันสงบ จะยกขึ้นวิปัสสนา มันจะทำได้ยากมาก

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจนถึงขนาดนี้ แล้วทำไม่ได้สมประโยชน์ของตัว แล้วพอไม่สมประโยชน์ของตัว ให้กิเลสทำลายตน ทำลายตนแบบหยาบๆ สิ่งนี้หยาบมาก เพราะถ้าประพฤติปฏิบัติมันหยาบไป เพราะเป็นบุคคลที่ ๑ และบุคคลที่ ๒

บุคคลที่ ๑ คือผู้ที่วิปัสสนา มันจะเป็น โสคาปัตติมรรค มรรคก็คือปัญญาญาณมันเกิด ปัญญาเกิดขึ้นมาแล้วเห็นธาตุ ๔ และขันธ ๕ แยกแยะขึ้นไป มันเป็นงานของผู้ที่ว่าจะเดินขึ้นไปให้มันเป็นผลงาน ให้มันเป็นปัญญาญาณ สิ่งนี้เป็นประโยชน์ของใจมาก ผู้ที่จะทำลายกิเลสมันต้องเห็นปัญญาญาณ ปัญญาขนาดนี้ แล้วมันส่งเสริมขึ้นไป แยกแยะขึ้นไป ใช้ความใคร่ครวญ ใช้ปัญญาตลอดไป มันจะเกิดสภาวะแบบไหน เราจะมองตลอดไป

แต่ถ้ากิเลสมันทำลาย พอมันปล่อยวางขึ้นมา มันเชื่อใจ ความเชื่อกิเลส เราเชื่อมั่นทุกภพทุกชาติ เราเชื่อกิเลสไม่มีต้น ไม่มีปลาย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนไปอดีตชาติไม่มีต้น ไม่มีปลาย เราอยู่มากับกิเลสในหัวใจตลอดไป การประพฤติปฏิบัติเวลาสภาวะธรรมเกิดขึ้น ธรรมเกิดขึ้นในหัวใจ กิเลสมันสงบตัวลง เราทำขึ้นมามันก็เป็นผลงาน

แต่ถ้าเราทำขึ้นมา กิเลสมีอำนาจเหนือกว่า มันจะบิดเบือนสิ่งนี้ให้เป็นความผิดพลาด ให้เป็นมิจฉาใจ เราเวลาปฏิบัติขึ้นมาเป็นมิจฉา มันเห็นสภาวะที่หมุนที่ผิดพลาดไป แล้วเราเชื่อมั่น เราจะเสื่อมถอยไปจากสิ่งนี้ เพราะสิ่งนี้ยังเจริญแล้วเสื่อม

“สัพเพ ชัมมา อนัตตา” สภาวะธรรมเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม จนถึงอุปปธรรม ถ้าถึงอุปปธรรม มันจะขาดออกไปจากใจ เห็นไหม “ขันธเป็นขันธ จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์” จะแยกออกจากกัน สิ่งนี้ถ้าแยกออกจากกันได้ สิ่งนั้นจะไม่เสื่อม สิ่งที่ยังเสื่อมได้ มันเสื่อมโดยสภาวะของมัน มันเสื่อมโดยธรรมชาติของมัน มันเสื่อมได้ เพราะเรายังไม่ถึงจุดหมาย

ถ้าเราถึงจุดหมาย สิ่งที่ยังเสื่อมได้ มันก็ต้องเสื่อมไม่ได้ สิ่งที่ยังเสื่อมไม่ได้ มันต้องมีฝ่ายตรงข้ามตลอดไป แบบที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นการเกิด การตาย มันต้องมีฝ่ายตรงข้าม ไม่เกิด ไม่ตาย สภาวะแบบนี้ก็มีเหมือนกัน มันต้องมีสิ่งตรงข้าม แต่

เราอยู่ในอำนาจของกิเลส เราเชื่อกิเลส เราก็เสื่อมไปถอยไป ถ้าเราเสื่อมไปถอยไป เราไม่ฟื้นฟูตัวเราเองขึ้นมา เราจะทำสภาวะแบบไหน

ในเมื่อมันเสื่อม มันก็เสื่อมไปโดยอำนาจของกิเลสที่มันมีเหนือเราแต่สภาวะธรรมที่เราเกิดขึ้นมา ความสงบของใจ ความรู้สึกทุกข์ มันเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว สิ่งนี้มีอยู่ ความรู้สึกมีอยู่ สภาวะที่มีอยู่มันเกิดจากรู้สึกของใจ ทุกข์มันก็เกิดได้ เวลามันไม่ทุกข์มันก็ต้องเกิดได้ ในเมื่อมีใจอยู่เราต้องคลายหัวใจนี้ก้าวเดินต่อไป เราต้องพยายามฟื้นฟูของเราขึ้นมา เราต้องทำได้ สิ่งที่เราทำได้มันมีอยู่ โอกาสมีอยู่ ทำไมเราไม่ฉวยโอกาสอันนี้ไว้ เราต้องพลิกปัญญาของเราสิ ปัญญาของเรา เราเชื่อกิเลสให้มันมีอำนาจเหนือเราแล้วเราก็ล้มลุกคลุกคลานกับมันมาตลอดนะ

การเกิดและการตายในโลกวัฏฏะ มันก็มีอำนาจเหนือเรามาตลอด แล้วในปัจจุบันนี้ เรายังมีชีวิตอยู่ เราเป็นนักบวช เราเป็นนักรบ เราต้องรบกับกิเลส แล้วทำไมเราไม่ฟื้นฟูขึ้นมา ถ้าเราฟื้นฟูขึ้นมา เราจะก้าวเดินขึ้นมาถึงตรงนี้ได้ แล้วถึงที่สุด บิภินไป อดทนไป มีความอดทน มีความขยันหมั่นเพียร สิ่งที่ยันหมั่นเพียร งานของโลกเห็นใหม่ เขาทำของเขาแล้ว

เศรษฐกิจ มหาเศรษฐกิจของโลก เป็นหมื่นๆ ล้าน แสนๆ ล้าน เขาใช้แค่ปัจจัย ๔ เท่านั้นหรือ สิ่งนี้มันต้องเป็นสมบัติของโลก เขาต้องทิ้งไว้เป็นสมบัติของโลก เขาใช้ของเขาไม่หมดหรือ มันต้องเป็นสมบัติของโลก เขายังแสวงหา เขายังมีความตั้งใจทำ แล้วนี่เป็นสมบัติอริยทรัพย์ของเราจากภายใน มันจะทุกข์จะร้อนขนาดไหน มันก็ทำไป เพราะชีวิตนี้มีอยู่ งานอย่างนี้คืองานของนักรบไง งานอย่างนี้คืองานของนักบวชใจ

งานของนักบวชคือการนั่งสมาธิภาวนาในทางจงกรม สิ่งที่ทางจงกรมมีอยู่ เราเดินของเราไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วก็จะทำพุทธกิจ ๕ ก็ต้องอาศัยความสงบของใจ อาศัยสิ่งนี้ทำอยู่

พระจักรุบาลเวลาสำเร็จแล้วเป็นพระอรหันต์ เขายังเดินจงกรมอยู่ ยังเดินจงกรมอยู่เพราะอะไร เพราะให้สิ่งนี้มันเป็นเครื่องเยียวยา ให้ธาตุขันธ์มันแยกกันอยู่ด้วยความสุขสบาย มันเป็นวิหารธรรมไง ผู้ที่สิ้นกิเลสแล้วเขาก็ยังเดินจงกรม เขาก็ยังทำความเพียรของเขาอยู่เพื่อจะเป็นวิหารธรรม

อย่างของเรา ถ้าจิตของเราเสื่อม เราก็ต้องพยายามยกหนุ่ของเรารึ้นมา ทำของเรารึ้นมา ทำของเรเพราะเรายังมีกิเลสอยู่ เราต้องมีความจงใจ เราต้องมีความมูมานะ เพื่อจะชำระกิเลส พระอรหันต์ ท่านยังทำความเพียรของท่าน จนกว่าชีวิตจะหาไม่ แล้วทำไมเรามีกิเลสอยู่ ทำไมมันเสื่อมไป มันเสื่อมไปเพราะอำนาจของกิเลส กิเลสทำลายคน ทำลายความเพียรของเรา ทำลายผลงานของเรา ทำลายธรรมที่จะเกิดขึ้นจากในหัวใจของเรา

ในเมื่อมันทำลาย กิเลสก็คือเรา เราก็คือกิเลส มันเป็นอันเดียวกันที่ทำลายหัวใจของเรา ทำไมเราจะฝืนไม่ได้ละ ถ้าเราฝืนได้เราก็ต้องเริ่มต้นฟื้นฟูมันรึ้นมา ฟื้นฟูมันใหม่ ทำถึงที่สุด ทำของเราไป มันจะเจริญงอกงามต่อรึ้นมาได้ เราก็ต้องพยายามรักษา

การรักษาผลงานของเรา ผลงานที่เกิดขึ้น ถ้ามันเจริญแล้วเสื่อม มันเป็นคนคิดกับใจ ใจว่าสิ่งนี้ไม่มีใครทำของเราหรอก กิเลสของเรามันทำลายของเราเอง เราต้องพยายามรักษาธรรม คือตั้งสติ ธรรมคือสติ คือสมาธิ คือความสงบของใจ แล้วยกขึ้นวิปัสสนาเข้าไปอย่างเก่า มันก็จะไปแยกแยะอย่างนั้น จนถึงที่สุดมันปล่อย.. ปล่อย.. ปล่อยแล้วเห็นใหม่ พอมันปล่อย เพราะเราเคยเสื่อมแล้ว เราก็จะไม่นอนใจ แล้วเราก็จับสิ่งนั้นแยกไปเรื่อย

ถ้าสิ่งใดจับต้องได้ จับได้คู่ได้ จับต้องมันเกิดขึ้นมาได้ นั่นคือกิเลสมันยังอาศัยสิ่งนั้นอยู่ ถ้าเราจับต้องทำลายมัน ปล่อยวาง ปล่อยวาง จนถึงที่สุด ขาด! พอขาดแล้วมันจับต้องไม่ได้หรอก มันไม่มี สิ่งนี้ขาดออกไป กิเลสจะหลุดออกไปจากใจ พอหลุดออกไปจากใจ เป็นอกุศลธรรม สภาวะแบบนี้จะไม่เสื่อมอีกเด็ดขาด ใจจะไม่เสื่อม จะมีอย่างนี้คงที่ไปตลอด นี่กิเลสอย่างหยาบมันทำลาย เราม่ากิเลสได้ สภาวะธรรมของเราทำลายกิเลสได้

สิ่งที่ทำลายกิเลสได้ เรามีความสุข แต่กิเลสมันเหนือกว่ามันก็ยังมีอยู่ ทุกข์อันละเอียด สุขอันละเอียด อยู่ข้างหน้ารึ้นไป เราถึงต้องยกขึ้นวิปัสสนารึ้นไปบ่อยครั้งเข้า กิเลสอย่างหยาบทำลายเรา จนเราสามารถสร้างสมบุญญาธิการรึ้นมา สร้างสมธรรมของเรา บุญญาธิการคือกำลังใจ

สิ่งที่เกิดขึ้นมาคือมรรค มรรคอริยสังขัง เกิดขึ้นมาจากตามความเป็นจริง มรรค อริยสังขังเกิดขึ้นจากความเป็นจริง ความคำริชอบ การงานชอบ ความเพียรชอบ ปัญญา เกิดขึ้น เกิดขึ้นตามความเป็นจริง จนรวมตัวกัน ภาวนามยปัญญาถึงมัชฌิมาปฏิปทา ทำลายกัน สิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากเรา เราสร้างสมขึ้นมาอย่างนั้น ทุกข์อย่างละเอียดมันมีอยู่ เราก็ต้องก้าวเดินขึ้นไปอย่างนี้ อันนี้มันเป็นเรื่องที่ว่าเราทำของเราขึ้นมาเป็น เราทำงานเป็น

ผู้ที่มีหลักของใจจะทำงานเป็น ถ้าทำงานเป็นขึ้นมา ยกขึ้นวิปัสสนา ทำความสงบ ของใจแล้วยกขึ้นวิปัสสนา นี้กิเลสมันทำลายในละเอียด มันก็ทำลาย สิ่งที่ทำลายคือจะไม่ สมประโยชน์ไปตลอด ขนาดว่าทำมีหลักของใจแล้ว มันก็จะไม่ให้สมประโยชน์นะ มัน มีการคาดการณ์หมาย สิ่งที่คาดที่หมายเพราะผลประโยชน์ ผลจากที่เราประพฤติปฏิบัติมา เป็นปัจจัยตั้ง

เราดูของเราขึ้นมา สภาวะแบบนี้มันจะเป็นธรรม ถ้าสภาวะเราผลอ มันจะเสื่อม สภาวะ นี้ก็เหมือนกัน พอเราขึ้นไปถึงข้างบน สูงขึ้นไป พอเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป “มันก็ต้องทำอย่างนั้นๆ” เป็นการคาดการณ์หมาย สิ่งที่มีการคาดการณ์หมายมันไม่สมควรแก่ ธรรมหรือก สิ่งที่เป็นความหยาบ งานของหยาบเห็นไหมมันก็ใช้เครื่องมือหยาบๆ สิ่ง ที่ละเอียดขึ้นไป เครื่องมือมันต้องละเอียดขึ้นไป สิ่งที่ละเอียดขึ้นไป สภาวะของกิเลสมัน ละเอียดขึ้นไป มันกิเลส มันมีสิ่งเขี้ยววน สิ่งล่อลวงที่ละเอียดกว่านั้น เราถึงต้องไม่คาดไม่ หมาย ทำไปตามความเป็นจริงสภาวะแบบนั้น

หมั่นคราด หมั่นไถ สภาวะของกายนอก กายใน จับต้องได้แล้วแยกออกไป สิ่ง ที่แยกออกไป แยกออกด้วยปัญญา ไม่ใช่ว่า ถ้าคาดหมายสภาวะธรรม เราต้องทิ้ง เราต้อง ทำลายสิ่งนี้ เราถึงทำลาย สิ่งที่ทำลายมันไม่มีปัญญาเข้าไปใคร่ครวญ มันจะทำลายสิ่งใด ถ้ามีปัญญาเข้าไปใคร่ครวญ มันเห็นโทษไหม พอเห็นโทษมันก็แปรสภาพ

การทำลายคือมันแปรสภาพโดยสภาวะธรรมของมัน กำลังมันพอ มันถึงจะเป็น สภาวะแบบนั้น ถ้ากำลังไม่พอ มันทำลายไม่ได้หรือ มันวางอยู่อย่างนั้น แล้วเราก็ถอย กรูดยๆ ถอยกรูดยๆ คือทำไม่ได้ไง ทำไม่ได้มันก็ท้อแท้อ่อนแอ ถ้าท้อแท้อ่อนแอก็ล้มลุก คลุกคลาน ต้องสร้างกำลังใจของเราขึ้นมา แล้วกลับมาทำความสงบของใจ เข้าไป แยกแยะใหม่ ทำบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า ถึงที่สุดแล้ว มันจะทำลายกัน

สภาวะทำลายกิเลส ทำลายอย่างนี้ กิเลสทำลายหัวใจ ทำลายแล้วมีความทุกข์ยาก ถ้าธรรมทำลายกิเลส จะมีความสุขมาก มีความสุขนะ ปล่อยวาง ปล่อยขาดออกไป “กายเป็นกาย จิตเป็นจิต” จะเว้งว่างมาก จะมีความสุขของมัน สภาวธรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงใจ ถ้าใจมีสภาวธรรมจะมีความสุขของใจ ความสุขของใจเห็นใหม่ เวลาทุกข์ เวลาร้อน เราก็รู้อยู่ ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ความสุขนี่ก็เป็นอริยสัจ มันออกมาจากอริยสัจ ๔ นิโรธะ ความดับทุกข์ทั้งหมด ความสุขอย่างนี้ นิโรธะความดับ มันไม่ใช่เวทนา ไม่ใช่สุขทุกข์ในเวทนา ดับหมด สิ่งที่ดับหมดมีความสุขมาก สิ่งนี้พ้นขึ้นไปแล้วจะคิดในความสุขนั้น

เวลาจิตกับกายแยกออกไปจะติดอยู่บนความสุขนั้น คิดมาก นี่กิเลสอันละเอียด เห็นใหม่ มันก็ทำลายสิ่งที่ละเอียดอยู่อย่างนี้ ทำลายไม่ให้เราก้าวเดินขึ้นไป เราก็ล้มลุกคลุกคลานของเรา เราทำของเราไม่เป็น มันจะติดอยู่ในความสุขนั้น ถ้าครูบาอาจารย์เคาะ ออก ถ้าฝึกขณะให้ออกมาให้ค้นคว้า พยายามตั้งความสงบของเราขึ้นมา สงบลงไปเห็นใหม่ ค้นคว้าขึ้นไป จะเข้าไปเห็นสภาวะของกามราคะ

สิ่งที่เป็นกามราคะคือความพอใจ ใจดวงนั้นเป็นกามทั้งดวงอยู่แล้ว แล้วมันพอใจในตัวมันเอง เราถึงไม่เห็นกามราคะ ถ้าเราย้อนกลับขึ้นมา สภาวธรรมเกิดขึ้นมา มันจะทำลายกิเลสเห็นใหม่ ทำลายการปิดบังของกิเลส กิเลสมันปิดบังใจดวงนี้ ไม่ให้เห็นหน้าตาของกิเลส ถ้าเราไม่เห็นหน้าตาของมัน เราจะไปค้นคว้าอย่างไร เราไม่เข้าใจว่าคนทำความผิดกับเราอยู่ที่ไหน เราจะไปทำความผิดอย่างไร เวลาเราคิดผิดเราก็ไม่รู้ เวลาเราคิดถูกเราก็ไม่รู้ เราต้องเสี่ยง

คนทำงานเสี่ยงไปอีกหน้า ผิดถูกไม่รู้ ไม่รู้ตลอดไป แต่ถ้ามันไม่รู้ เราจะเป็นความให้รู้แจ้งไม่ได้ เราต้องเห็นหน้ากิเลส เราต้องเห็นใจของเรา ถ้าเราจับใจของเราได้ ความพอใจคือกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะเพราะมันฝังใจอยู่ นี่แยกแยะสิ่งนี้ ปัญญาต้องใคร่ครวญสิ่งนี้

สิ่งนี้ถ้าเป็นอสุภะ สภาวะของอสุภะมันเกิดขึ้นมา สิ่งนี้เป็นอสุภะ มันจะเห็นอสุภะ แล้วเราจะทำลายมัน ทำลายอย่างไร เราต้องดูสภาวะของมัน มันจะเป็นสภาวะแบบใด ดูของมันแล้ว มันไม่สวย ไม่งาม มันเป็นความที่ว่ามันเป็นความสลดสังเวช มันเป็นความที่ว่าเป็นความทุกข์ใจ สิ่งนี้มันติดอยู่สิ่งนี้ เพราะมันติดตัวมันเอง มันถึงติดสภาวะ

แบบนั้น สภาวะธรรมเกิดขึ้นมันถึงเป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะคือว่ามันไม่สวย ไม่งาม มัน เป็นสิ่งที่ไม่ควรแสวงหา มันเป็นสิ่งที่ว่าหลอกลวงโลก

ความสะอาดของกาย ความปิดป้องของกายอย่างนั้นเป็นความสวยงาม ความ พอใจ มันปิดป้องไว้มันถึงปิด แต่ถ้ามันเห็นเป็นอสุภะ นั่นคือสภาวะธรรม ถ้าสภาวะธรรม มันเกิดขึ้นมาอย่างนี้ มันจะเริ่มปล่อยวาง ปล่อยวาง ความที่ว่ามันปล่อยวาง คึงมันเข้า มาถึงที่สุดแล้วต้องย้อนกลับมา มันจะนุ่มกลับมาถึงในหัวใจ ถ้ามาถึงในหัวใจมันก็ ปล่อย ถ้ามันปล่อย ปล่อย มันถึงที่สุดแล้วมันต้องขาด

พิจารณาจิตก็เหมือนกัน สิ่งนี้มันเป็นกามราคะ มันเป็นกามราคะในหัวใจ นี่ความ พอใจของมัน มันละเอียดอ่อนมาก จากความรู้สึกภายนอก พิจารณาเข้าไปถึงที่สุดแล้ว ตัวมันเองต่างหากเป็นความรู้สึก ตัวมันเองต่างหากเป็นพอใจ ตัวมันเองมันถึงเป็นฐาน มันถึงเป็นฐานเกาะเกี่ยว เกาะเกี่ยวออกไปทั้งหมด เกาะเกี่ยวความรู้สึกไปทั้งหมด ทำลายตรงนี้ไง ถึงที่สุดแล้วมันมีสิ่งที่ว่ากิเลสมันจะทำลายหัวใจ มันจะสร้างภาพความ เป็นไปให้เห็นสภาวะว่าง เป็นสภาวะความเป็นจริง

สภาวะว่างขนาดไหน เพราะกิเลสอันละเอียด สิ่งทีละเอียดมันทำลายขนาดนั้นนะ แต่ถ้าว่าสภาวะธรรมเกิดขึ้น มันปล่อยวาง นั่นคือการต่อสู้กันไง ระหว่างธรรมกับกิเลสมัน ต่อสู้กัน ภายในมันจะมีความต่อสู้อันละเอียดมาก นั่นเป็นงาน ถ้าเราไม่มีงาน เราแสวงหา สิ่งนี้ไม่ได้ การประพฤติปฏิบัติเหมือนกับไม่มีสิ่งใดกระทำนะ แต่ถ้าคนประพฤติปฏิบัติ มันจะต้องสงวนเวลามาก แม้แต่บิณฑบาต มันก็ใช้ปัญญาใคร่ครวญไปตลอด มันเป็น งานไปตลอด จะทำสิ่งใดมันก็เป็นงาน มันต้องสงวนเวลามาก มันต้องการเวลาเพื่อเป็น การต่อสู้กันไง

ถ้าสิ่งนี้ต่อสู้กัน กลูกเกล้าตลอดเวลาในหัวใจนี้ มันจะต่อสู้กันตลอด จนมันเป็น งานของเราถึงที่สุด ถึงที่สุดแล้วมันปล่อยวางกัน จนทำลายกันในหัวใจนะ นี่กามราคะ ขาดในหัวใจ หมดออกไป สิ่งนี้ธรรมทำลายออกไปจากใจ ทำลายกิเลสอันละเอียด ออกไปจากใจ แล้วมันไปถึงที่ไหนละ ใจมันก็เป็นส่วนหนึ่ง แต่ถ้าผู้ประพฤติปฏิบัติมัน จะแว้งว้าง มันจะไม่เห็นสภาวะแบบนั้น นี่สิ่งที่ละเอียด

กิเลสอันละเอียดมันทำลายตน ทำลายตนทำลายตรงนี้ คน.. ตัวตนคือตรงตัวใจ ปฏิสนธิ ใจตัวนี้มันตัวตายตัวเกิด มันปล่อยกิเลสอย่างหยาบๆ เข้ามา มันก็ต้องไปเกิดบน พรหม โดยธรรมชาติของมัน นี่กิเลสทำลายตน คนถึงมีคบอดใจ ว่างหมด สว่างไสว เวลา เราพิจารณาเข้าไป ผู้ที่ปฏิบัติถึงตรงนี้เวลาจิตสงบเข้าไปมันสว่างไสว มันแว้งแว้งไปหมด ว่างหมดเลย นี่ว่างหมด แต่ความอาลัยอาวรณ์ ความติด ความทุกข์อันละเอียดมันไม่เห็น สิ่งให้เห็นมันทำลายตนอย่างนั้น

เราพิจารณาเข้าไป ถ้าเราพิจารณา เรามีอำนาจวาสนา ครูบาอาจารย์ชี้หน้าขึ้นมา ย้อนกลับเข้าไปตรงนั้น ถ้าย้อนกลับเข้าไปตรงนั้น นั่นคือจับตัวตนได้ ตัวตนอันละเอียด ในหัวใจ ตัวตนคือตัววิชา สิ่งนี้ซับซ้อนมาก อยู่ในหัวใจของเรา นี่กิเลสทำลายตน ทำลายถึงตรงนั้นนะ แล้วเราจับสิ่งนั้นได้

การค้นคว้า การจับงานได้ การหากิเลสได้ มันถึงเป็นงาน ถ้าเราค้นคว้าไม่ได้ กิเลสมันจะหลอก มันพลิกแพลงนะ เห็นสภาวะแบบนั้นแล้วเราทำลายมัน เพราะอะไร เพราะเราฟังจากครูบาอาจารย์มาไง ถ้าเราฟังจากครูบาอาจารย์มา มรรค ๔ ผล ๔ เราต้อง ทำลายถึง ๔ หน มันถึงจะเป็นได้ ทำลายอย่างนั้น

มันสร้างสถานะขึ้นมา สร้างภาพเหมือนขึ้นมา แล้วกิเลสมันจะทำลายการ ประพฤติปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้นขึ้นมา เป็นสัญญาทั้งหมดเลย แล้วเราก็ว่าง ว่างด้วยสภาวะ ของใจ เพราะใจเป็นนามธรรม มันจะทำความว่างอย่างไรก็ได้ กิเลสมันทำลายอย่างนั้น แต่ถ้าเราจับตรงนี้ได้ มันจะมีความตื่นเต็นนะ ความตื่นเต็นคือการจับงานได้ มันถึงรู้ว่าการค้นคว้า การหางานมันเป็นงานอย่างหนึ่ง การวิปัสสนาเป็นงานอย่างหนึ่ง ถ้ามีเหตุมี ผลครบขึ้นมา มันจะทำลายออกไป นี่สภาวะธรรมอันละเอียด

อรหัตตมรรคทำลายตน จะทำลายตนได้ต้องเป็นอรหัตตมรรค มันจะไม่มี ความรู้สึกของเรา มันจะเข้าไป ละเอียดอ่อนมาก ทำลายสิ่งนั้นเป็นปัญญาญาณไง นี่ธรรม ทำลายตน จะไม่มีตัวตน ตัวตนอันสูงส่งคือตัวตนของสภาวะของภาวสวะ ไม่ใช่ความยึด มันถือมันที่เรามีปัญหา เราเบียดเบียนกัน เราทำลายกันอยู่ในกระแสโลกหรือ

กระแสโลกมันหยาบมาก หยาบจริงๆ นะ แต่เพราะเราประพฤติปฏิบัติ มันถึงจะ ละเอียดขึ้นไป พอละเอียดขึ้นไป ละเอียดขึ้นไป จนถึงที่สุด ถึงจะเห็นตัวตนของเรา ถ้า

เห็นตัวตนของเรา ตัวนี้ตัวเจ้าวัฏจักร ตัวนี้ตัวทำลาย ตัวนี้ทำลายเรามาตลอด เราย้อนกลับเข้าไปถึงตรงนี้แล้วเราทำลายมัน เราทำลายด้วยสภาวะธรรม สภาวะธรรมเกิดขึ้นมาจากหัวใจของเรา ถ้าเกิดจากหัวใจของเรา เราจะเป็นลูกศิษย์ตถาคต ศิษย์ตถาคตที่ทรงธรรมทรงวินัย

ถ้าศิษย์ตถาคตทรงธรรมทรงวินัย ศาสนานี้จะรุ่งเรือง ศาสนารุ่งเรืองเพราะอะไร เพราะศาสนานี้มีผู้รู้จริงเห็นจริง ผู้รู้จริงเห็นจริงถึงจะใช้ธรรมโอสถ สิ่งที่เป็นธรรมโอสถ เพราะ รักษากิเลสในหัวใจดวงนั้น ทำลายกิเลสในหัวใจดวงนั้นจนราบคาบ พอมันราบคาบถึงจะรู้วิธีการ ใ้ ธรรมที่สภาวะธรรมเป็นปัจจุบันธรรม

เวลากิเลสเกิดขึ้นมาจากใจดวงใดก็แล้วแต่ มันเกิดขึ้นมาเป็นปัจจุบัน แล้วถ้าเราไม่มีครูบาอาจารย์ที่ทรงธรรม เราต้องคาดใจ คาดว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้ในพระไตรปิฎก ข้อนั้น หน้านั้น จะต้องทำลายอย่างนี้ เราก็ต้องไปรื้อค้นมาเพื่อจะทำลายกิเลส กิเลสมันอยู่สิ่งนั้นแล้ว ถึงทำลายใจ กิเลสถึงทำลายการประพฤติปฏิบัติ แต่ถ้าเรามีครูบาอาจารย์เป็นที่พึ่งที่อาศัย เวลาเราติดขัด เราจะหาครูบาอาจารย์ได้ ครูบาอาจารย์จะชี้แนะสิ่งนั้น

ถ้าครูบาอาจารย์ชี้แนะสิ่งนั้นได้ นี่ศาสนาที่เหมือนกับมีชีวิตรอง ศาสนานี้เป็นปัจจุบัน ศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองในหัวใจของครูบาอาจารย์องค์นั้น จะเป็นประโยชน์กับตัวท่านเองก่อน มีแต่ความสุขอยู่ในหัวใจดวงนั้น แล้วจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ สิ่งนั้นมีอยู่จริง ศาสนามีอยู่จริง ธรรมะมีอยู่จริง แล้วศาสนา ธรรม-สภาวะธรรมจริงๆ ก็มีอยู่ในหัวใจของครูบาอาจารย์ แต่สภาวะทุกข์ของเราในหัวใจของเรา มันก็เป็นความจริง ทุกข์นี้ก็เป็นความจริงอันหนึ่ง แล้วมันก็อยู่ในหัวใจของเรา มันมีอยู่ มันถึงเป็นสิ่งที่เทียบเคียงกันได้ มันถึงเป็นสิ่งที่เทียบเคียงให้เรามีกำลังใจ

ถ้าเรามีกำลังใจ เราพยายามค้นคว้าของเรา เราทำของเราขึ้นมาได้ ศาสนาจะเจริญรุ่งเรือง โลกนี้มีวิมุตติ มีสมมุติ สิ่งนี้อยู่ด้วยกัน โลกกับธรรมอยู่ด้วยกัน ธรรมคือ

วิมุตติธรรม โลกคือสมมุติธรรม สมมุติโลกนี้เป็นสมมุติ ถ้าเราอยู่กับธรรมโดยสมมุติ ธรรมสภาวธรรม “สัพเพ ชัมมา อนัตตา” สภาวะนี้เป็นสมมุติทั้งหมด

สมมุติให้เราสร้างขึ้นมา แล้วก้าวเดินตามสมมุติขึ้นไป ถ้าสมมุติถึงที่สุดแล้วมันก็เป็นวิมุตติ เราทิ้งสมมุติทั้งหมด มันเป็นเรื่องที่คู่เคียงกัน แล้วเราจะอยู่ฝ่ายไหน ถ้าเราอยู่ในธรรมที่สมมุติ เราเป็นพระ เราบวชมาเป็นพระ แต่เราอยู่ในความสมมุติ เราอยู่กับกิเลสทั้งหมดเลย แล้วกิเลสมันก็ทำลายหัวใจของเราทั้งหมด มันไม่สงสารเราหรอก มันเหยียบย่ำทำลายหัวใจเราตลอด แล้วมันก็มีความทุกข์ในหัวใจของเราตลอด

ความทุกข์อย่างนี้ทำไมเราไม่แลกกกลับมาด้วยความเพียรละ เราพลิกขึ้นมาให้เป็นความเพียร มันก็เป็นความทุกข์อันหนึ่ง แต่มันเป็นการเป็นงานของเราไง เรามีงานเรามีการ งานของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมันได้งานขึ้นมา งานอย่างนั้นเวลามันจุดไฟติดแล้ว มันจะเพลินๆ นะ มันจะหมუნอยู่ในงานอย่างนั้น แล้วมันจะยึดงานอย่างนั้น มันอยากได้ผล ใจ มันก้าวเดินออกไป จนลืมนวันลืมนคืน วันคืนไม่เกี่ยว ทำงานของเราจนลืมนตาย สภาวะตายอย่างไรก็ไม่สนใจ อดอาหาร อดนอนผ่อนอาหารจนเต็มที จนถึงที่สุดแล้ว มันจะไม่ไหวแล้ว ถึงจะต้องรักษาเยียวยา

ออกมาบิณฑบาตนั้นเพื่อให้สร้างกำลังขึ้นมา เพื่อจะไปประพฤติปฏิบัติต่อ เวลา งานเกิดอย่างนั้นมันเป็นงานที่ลุ่มลุกขึ้นมาจนถึงที่สุด งานอันนั้นจะเป็นงานอันเพลินมาก แต่งานในสมมุติของเรา ในเมื่อเรายังก้าวเดินอย่างนั้นไม่ได้ เราก็ต้องพยายามของเรา ขึ้นมา จนถึงที่สุดแล้วมันจะเพลินไปในงาน เราจะประพฤติปฏิบัติด้วยความเป็นจริงใจ ด้วยความเป็นจริง ด้วยความที่ว่าเป็นมัชฌิมาปฏิบัติ

สิ่งที่เป็นมัชฌิมาปฏิบัติ เราต้องทำให้เป็นไปก่อน เราจะว่าเราทำแล้วมันจะเป็น อัตตกิลมถานุโยค เรากลัวว่าจะตกไปในอำนาจของกิเลส นั่นละกิเลสมันทำลายอย่างนั้น ทำลายความคิดของเรา จะทำขึ้นมามันจะเป็นอัตตกิลมถานุโยค มันจะเป็นความเพลินไป ถ้าเราทำให้มันอุกฤษฎ์ขึ้นมา ทำให้มันเป็นจริงจังขึ้นมา เวลามันเกิดสภาวะที่หัวใจเรา สัมผัสขึ้นมา เรารู้เอง

สิ่งนี้เวลาสมาธิมันสงบขึ้นมา ยกขึ้นไปวิปัสสนา มันก็จะรู้ของมันเอง ถ้าสมาธิ มันคิดในสมาธิ สมาธิมันเกิดขึ้นมาแล้วมันคิด มันก็ไม่มัชฌิมา เพราะมันคิด มันเป็นไป

มันไม่ก้าวเดิน มันไม่เป็นการงานชอบ มันเป็นการงานของสมณะ สมถกรรมฐาน-วิปัสสนากรรมฐาน

ถ้าเป็นการงานอันชอบ มันก็ยกขึ้นวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนาไปโดยกิเลส มันก็มีความเห็นบิดเบือน มันก็ไม่มัจฉิมาอีก มัจฉิมาในการวิปัสสนามันก็ต้องใช้ปัญญาชอบ แยกแยะชอบ ปล่อยวางชอบ สิ่งนี้ปล่อยวางบ่อยครั้งเข้า ปล่อยวางชอบขึ้นมา มันก็เป็นมัจฉิมา มัจฉิมาของสมณะเป็นส่วนหนึ่ง ผลของมันคือความสงบของใจ ถ้าเราทำความเพียรของเราเกิดขึ้นมา มันจะเป็นความสงบของใจ นั่นคือมัจฉิมาของสมณะ

แต่ถ้ามัจฉิมาของวิปัสสนา มันยกขึ้นเป็นการแล้ว ถ้าไม่เป็นอรรถกถาโยค มันก็บิดเบือนไป ถึงว่ามันไม่สมควรกับเรา มันก็ไม่ปล่อยวาง แต่ถ้าเราวิปัสสนาบ่อยครั้งเข้า เพราะมันผิดพลาด เราก็วิปัสสนาใหม่ มันก็จะลงมามัจฉิมา ถ้ามัจฉิมา มันก็ปล่อยวาง ถ้ามัจฉิมาบ่อยครั้ง ถึงที่สุดแล้วก็ต้องสัมปยุตรวมตัว

สิ่งที่รวมตัวคือมันสามัคคีกัน มรรคสามัคคีรวมตัว รวมตัวขึ้นมา งานมันจะเกิดขึ้นอย่างนี้ ถ้างานเกิดขึ้นอย่างนี้มันจะมีความเพลिनขึ้นมา ความเพลिनขึ้นมา เราก็ประพฤติปฏิบัติของเรา ก้าวเดินของเราขึ้นไป เราก้าวเดินขึ้นไปมันก็เป็นงาน สัพเพ ชัมมา อนัตตา ทั้งหมด เพราะมันเป็นสมมุติแต่ละขั้นตอน สมมุติที่เจริญแล้วเสื่อม จนเป็นอกุปปะ มันก็ไม่เสื่อม มันก็เป็นสภาวะธรรมอันหนึ่ง มันก็เป็นสมมุติขึ้นไปชั้นๆ ขึ้นไป สมมุติอย่างหยาบ สมมุติอย่างละเอียด มันเป็นชั้นๆ ถึงสมมุติอันละเอียดสุด ทำลายสมมุติอันละเอียดสุด

ตัวตนอันละเอียด กิเลสมันทำลายตัวตนสิ่งนั้น มันก็เป็นสมมุติอันละเอียด มันก็ไปเกิดบนพรหมเห็นใหม่ เวลาเราประพฤติปฏิบัติเข้ามาถึงตรงนั้น เราทำลายสมมุติอันละเอียด มันก็เกิดเป็นวิมุตติ มันก็เป็นสภาวะธรรมอันนั้นในหัวใจ สิ่งนั้นจะเป็นสภาวะธรรมที่ถึงที่สุดแล้ว เป็นผลงานใจ ผลงานของใจที่ประพฤติปฏิบัติ เป็นแรงงานใจ

เวลาบวชพระบวชเจ้า เป็นพระเป็นฌเรชขึ้นมา เขาบอกว่าเป็นคนที่ไม่สู้โลก เป็นคนที่ไม่จริง ไม่จริงหรือ พระนี่เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ งานจะสมควรคืองานจากภายใน งานจากภายนอก โลกเขาทำกัน เป็นสภาวะของโลก มันเป็นสภาวะแบบนั้น อานาจาสนามิ มันก็ประสบความสำเร็จ อานาจาสนามิไม่มี มันก็ล้มลุกคลุกคลานไป

สภาวะแบบนั้น จริงจ้งขนาดไหน มันก็เวียนตายเวียนเกิด แต่ถ้าจริงจ้งของเรา เราทำงานของเรา

งานของเราคืองานความเพียร มีทางจงกรม นั่งสมาธิภาวนาของเรา อันนี้เป็นงานของเรา อยู่ในงานตลอดไป ทำงานของเราตลอดไป เราก้าวเดินตลอดไป จะต้องถึงผลงานอันนี้โดยแน่นอน ผลงานนี้เป็นปัจจัยตั้งในหัวใจ ทุกข์นี้โดยสัจจะทุกดวงใจรู้อยู่ เวลามันสุขขึ้นมา มันไม่ปล่อยวาง นั่นคือความผิดพลาด มันปล่อยวาง ปล่อยวางจนขาด.. ขาดจนถึงที่สุด ถึงจะเป็นการทำลายกิเลสโดยสมบูรณ์ เอวัง